

Ådalskolen

Læse- og evalueringspolitik

Formålet med læsepolitikken	3
Skolens syn på læsning	3
Børnestavning	5
Ideer til den daglige læsning	5
IT	8
Skolens syn på læse- og stavetest	8
Videns- og færdighedsmål efter 0. klasse	9
Læsning i 0. klasse	10
Videns- og færdighedsmål efter 2. klasse	11
Læsning i 1. klasse	12
Læsning i 2. klasse	13
Videns- og færdighedsmål efter 4. klasse	14
Læsning i 3. klasse	16
Læsning i 4. klasse	17
Videns- og færdighedsmål efter 6. klasse	18
Læsning i 5. klasse	19
Læsning i 6. klasse	20
Videns- og færdighedsmål efter 9. klasse	21
Læsning i 7. klasse	23
Læsning i 8. klasse	24
Læsning i 9. klasse	25
Efter testen	28
Læsevejleder/læsecenters rolle	28
Strategi for ordblindeindsatsen	31
Testoversigt og indsatser	35
Netværk for ordblinde elever på ÅS	36
Netværk for forældre til ordblinde elever	37
Handleplan for elever i den gule kategori	37
Bilag 1	38

Formålet med læsepolitikken

Formålet med læsepolitikken er at styrke elevernes færdigheder i læsning. En god læsefærdighed består overordnet af to hovedkomponenter, nemlig **afkodning** og **læseforståelse**.

Det er tanken, at læsepolitikken skal fungere som en hjælp for alle lærere, så der bliver en **rød tråd for læseundervisningen**.

Med en læsepolitik vil vi opnå, at tilegnelsen af læsning foregår i en naturlig progression gennem hele skoleforløbet.

Skolens syn på læsning

Vi fokuserer både på tekstens betydning og den lydlige side af læsningen. I indskolingen benyttes overvejende lydmetoder. Afkodning forstået som den færdighed, der sætter os i stand til at se, at krusedullerne på papiret repræsenterer bogstaver, at bogstaverne har hver deres navne og lyde, og

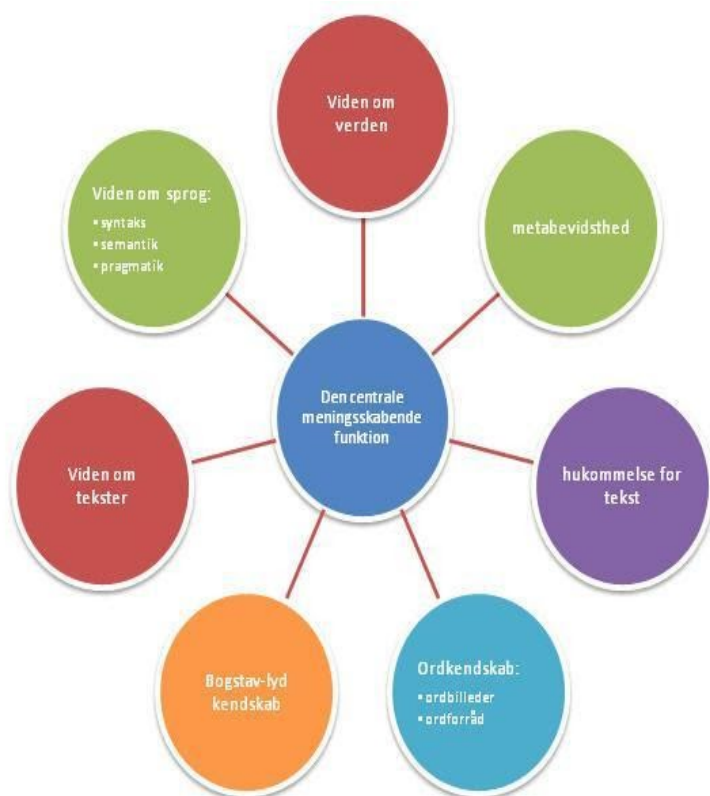
hvis man sætter lydene sammen, opstår der ord. I begyndelsen er det svært for nogle elever, mens andre tilsyneladende kommer lettere i gang. Det er vigtigt med daglig træning både i skolen og derhjemme. Når vi opnår en forståelse af det, vi afkoder, kan man tale om, at vi læser.

Idéen om at lære at læse gennem øvelse er god, da det er gennem træning, at automatiseringen sker, men ord, der læses forkert (eller slet ikke kan afkodes), automatiseres ikke, og dermed fremmes læsningen ikke. Det er blandt andet derfor, at stillelæsning uden støtte kan være nyttesløst med hensyn til at fremme udvikling af flydende læsning.

Elever, der læser stille for sig selv, mangler feedback. Nogen skal lytte med for at kunne korrigere og støtte. Læreren skal til tider lytte med for at vide, hvordan og hvor meget eleverne læser og forstår. Ligesom det er lærerens ansvar at sikre, at niveauet udfordrer tilstrækkeligt.

Det skal fastslås, at stillelæsning er en god aktivitet, men alene er det ikke godt nok som et effektivt element i læseundervisningen.

Den interaktive læsemodel illustrerer alle de områder, det er nødvendigt at arbejde med for at opnå en god læsefærdighed.

Den interaktive læsemodel, Ehri 1995

Eleverne skal undervises direkte i læse- og forståelsesstrategier i alle fag. Faglærerne skal være bevidste om deres fags teksttyper og faglige udtryk (faglig læsning) for at give eleverne læsestrategier.

Ådalskolen arbejder med alle trinene i **den faglige læsetrappe**:

trin: Læseforståelse.

trin: Fagbogens opbygning (forside, bagside, indholdsfortegnelse, overskrifter, faktabokse, ordforklaringer, stikord, illustrationer, tabeller m.m., billedtekster, litteraturliste).

trin: Læseteknikker (søgelæsning, punktlæsning, skimming, nærlæsning).

trin: Teksttyper/genrer (berettende, beskrivende forklarende, instruerende, diskuterende, argumenterende).

trin: Læseforståelsesstrategier (før, under og efter læsningen: forudsige, skabe indre billeder.....)

OBS! Faglæreren kan hente information og inspiration på:
<http://www.undervis.dk/læsning-i-fagene>

Børnestavning

I indskolingens anvendes **børnestavning**. Børnestavning sætter børnenes egen staveproces i gang ud fra den enkeltes lydfornemmelse. Ud fra lydene former børnene ord og sætninger. Alle børn gennemgår den samme staveudvikling, når først de kommer i gang med at skrive, men det sker i forskelligt tempo. Børnestavning med direkte feedback, udvikler børnenes viden om stavning og er dermed en støtte i læseudviklingen.

Ideer til den daglige læsning

Aktiviteter:

Læsemakkere

Eleverne er sammen parvis og læser på samme niveau. Den første elev læser eksempelvis side 2, hvorefter makkeren læser side 2 og 3. Den første elev læser nu side 3 og 4, således bliver den ene side hele tiden gentaget. Begge elever følger med i teksten og retter hinandens læsning. Man kan

De 120 hyppige ord fra AKEA. Materialet indeholder ugediktater, skrivefif og ideer til aktiviteter.

Ordvæg i klassen. Fyld en væg med ord, eksempelvis fra læsebogen, de 120 mest almindelige ord eller lignende.

Læseteknikker

Eleverne undervises i at læse en tekst alt efter læseformål, eks. skimme, nærlæse, punktlæse og oversigtslæse.

Faglig læsning

Eleverne undervises i, hvordan man tilgår en tekst alt efter teksttype.

Ordforklaring, begrebskort.

Notatteknikker

Eleverne undervises i at bruge forskellige notatteknikker, f.eks. tokolonnotat/dobbeltnotat, tidslinje, stikord, mindmap. Det er for at opnå en bedre tekstforståelse og et godt overblik over teksten.

Lyttelæsning

Eleverne lytter til en tekst. De behøver ikke nødvendigvis at følge med i teksten samtidig med. Det udvikler ordforråd, læseforståelse, forståelse for opbygning af tekster m.m.

Oplæsning

Endvidere kunne der være læsning med fokus på udtryksfuld oplæsning, der er en del af vore færdighedsmål for dansk efter både 4. og 6. klasse.

Højtlesning

Højtlesning ved læreren er en vigtig del af læseudviklingen. Højtlesning er kimen til oplevelse, indlevelse og fortolkning. Det kan være med til at motivere elevernes egen læsning.

Frilæsning

Læsning med særligt fokus på forskellige genrer med efterfølgende aktiviteter. (**Læs! Læs! Læs!** af Trine May)

Materialer

Læs!, af Hanne Fabrin m.fl. 3. kl.

Læs til, af Hanne Fabrin m.fl. 4.-5. kl.

Læs med, af Hanne Fabrin, Lissie Munk-Jensen og Birthe Post. 5.-6.kl

Læs på! af Hanne Fabrin, Lissie Munk-Jensen og Birthe Post. 7.-10 kl.

Læs! Læs! Læs! af Trine May (Vi har kun bogen til 4. klasse, men den kan bruges på hele mellemtrinnet)

Tid til læseforståelsen, af Lena Bülow-Olsen

"Tid til MiniLæseforståelse" har en kort lærervejledning bag i bogen. Til "Tid til læseforståelse" A, B, C og D hører lærervejledninger med facit. "Tid til MiniLæseforståelse" og "Tid til læseforståelse" henvender sig til elever i 1.-8. klasse.

Minilæseforståelse 1 og 2 (til D´dansk)

Læsekursus Palle-bøger (findes på skolens depot)

Fagligt læsekursus – de små fagbøger

"Læs og forstå" - "Læs og lær" - "Lydret læs og forstå" fra Ann-Berit's hjemmeside:
<https://www.ann-berit.dk/>

IT

På Ådalskolen har eleverne adgang til AppWriter, der kan støtte dem med oplæsning, ordforslag samt skanning af forskellige teksttyper med henblik på oplæsning.

Som navnet antyder, er AppWriter en hjælp i skriveprocessen, men applikationen kan også være en støtte i læsningen med f.eks. hjælp til oplæsning af svære ord.

Skolens syn på læse- og stavetest

Formålet med at teste eleverne er altid at tage en måling på et specifikt område med henblik på at bruge resultatet aktivt i undervisningen – enten i forhold til den enkelte elev eller hele klassen.

Et andet formål kan være at vise elevens udvikling for eleven selv og forældrene. Eleven får gennem præcis feedback motivation og retning for sin videre læring.

Eleven og forældrene ser ikke selve testen eller scoringen.

Individuelle testresultater opbevares i et aflåst skab på skolen.

Faglæreren, som har taget testen, mødes med læsevejlederen og får en tilbagemelding, som skal give læreren mulighed for at bruge testresultatet i det videre arbejde med den enkelte elev og klassen.

Testresultatet destrueres i henhold til lovgivningen, dog altid ved elevens afgang fra skolen.

Videns- og færdighedsmål efter 0. klasse

Kompetencemål: Eleven er opmærksom på forskellige måder at anvende sprog på.

Samtale

Fase 1
Færdighedsmål
Eleven kan veksle mellem at lytte og udtrykke sig.
Vidensmål
Eleven har viden om talesprogets funktioner.

Fortælling

Fase 1
Færdighedsmål
Eleven kan gengive indhold af tekster.
Vidensmål
Eleven har viden om fortællestruktur i fakta og fiktion.

Sproglig bevidsthed

Fase 1
Færdighedsmål
Eleven kan eksperimentere med rim, bogstavlyde, ord og sætningsdannelse.
Vidensmål
Eleven har viden om bogstav-lydforbindelser og enkle regler for ord- og sætningsdannelse.

Skrivning

Fase 1
Færdighedsmål
Eleven kan eksperimentere med at skrive små tekster.
Vidensmål
Eleven har viden om det alfabetiske princip, skriveretning og sætningsopbygning.

Læsning

Fase 1
Færdigheds mål
Eleven kan eksperimentere med at læse små tekster i forskellige medier.
Videns mål
Eleven har viden om læseretning og enkle ordlæsestrategier.

It og digitale medier

Fase 1
Færdigheds mål
Eleven kan eksperimentere med digitale medier i arbejdet med sprog.
Videns mål
Eleven har viden om ikoner og værktøjer i digitale medier.

Læsning i 0. klasse

Faste tiltag:

- I august afholdes forældremøde. Her informeres forældrene om hjemmets betydning for læseindlæringen.
- Fra oktober arbejdes med sproglig opmærksomhed. Alle bogstaver gennemgås ved hjælp af materialet Hop om bord i lyd og ord.
- Vigtigheden af højtlesning italesættes ved første skole-hjem samtale.
- Ugentlig træning hjemme af nyt bogstav fra uge 42.
- Der arbejdes med dialogisk læsning. (Ved at stille spørgsmål og inddrage eleverne under læsningen bliver de engageret, hvilket resulterer i at de udvikler flere sproglige færdigheder).
- Der arbejdes med børnestavning
- Der arbejdes med lydret læsning.
- Begyndende genrekendskab, eks. Fagbøger og eventyr
- Bibliotekskursus: "Kend biblioteket og lær vores regler".
- 0. klasse kommer på biblioteket en gang om ugen.

Anbefalelsesværdige tiltag:

- Klasseværelset forsynes med mange billedbøger og andet materiale, der inspirerer til at legeskrive og -læse.
- Forfatterbesøg

Læseniveau:

Eleven har styr på bogstaverne og deres lyde og kan eksperimentere med at skrive og læse små tekster.

Oversigt over lix-, lus- og lettal, se bilag 1.

Videns- og færdighedsmål efter 2. klasse

Kompetencemål: Eleven kan læse enkle tekster sikkert og bruge dem i hverdagsammenhænge.

Finde tekst

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan vælge en tekst ud fra et mindre udvalg.	Eleven kan finde tekster ved at navigere på alderstilpassede hjemmesider.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om teksters sværhedsgrad.	Eleven har viden om sideopbygning på hjemmesider.

Forberedelse

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan forberede læsning gennem samtale i klassen.	Eleven kan anvende enkle Tekstlæseprøve 5.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om måder til at skabe forforståelse.	Eleven har viden om enkle før læsestrategier.

Afkodning

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan læse ord i tekster til klassetrinnet sikkert.	Eleven kan læse ord i tekster til klassetrinnet sikkert.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om bogstavernes kontekstbetingede udtaler.	2. <u>Vidensmål</u> : Eleven har viden om stavemåde og betydningen af indholdsord i konteksten.

Sprogforståelse

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan identificere ukendte ord i tekst og tale.	Eleven kan forstå betydningen af indholdsord i konteksten.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om ord og udtryk i instruktioner og opgaver.	Eleven har viden om forskelle og ligheder i ords betydning.

Tekstforståelse

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan gengive hovedindholdet af tekster til klassetrinnet.	Eleven kan kombinere tekst og baggrunds-viden til sammenhængende forståelse
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om fortællende og informerende teksters struktur.	Eleven har viden om samspil mellem tekstens informationer og læserens viden.

Sammenhæng

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan forbinde tekstens emne med egen viden, erfaring og idéer.	Eleven kan forholde sig til tekstens emne.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om samspil mellem tekst og læser.	Eleven har viden om enkle refleksionsspørgsmål.

Læsning i 1. klasse

Faste tiltag:

- Bogstavindlæringen fra 0. klasse repeteres, og der undervises i begyndende læsning.
- I forbindelse med læseindlæringen arbejdes der med læseforståelsesstrategierne:
 - Spå (Forudsige, også undervejs)
 - Mit indre øje (Visualisere)
 - Før jeg læser (Førlæsestrategier)
 - Stop op og undersøg (Hvad gør jeg, når der er noget, jeg ikke forstår?)

- Dialogisk læsning inddrages i undervisningen.
I forbindelse med skriveindlæringen anvendes børnestavning som princip.
- Der indgås læseordninger med hjemmet. Minimum 15 minutter 5 gange om ugen.
Eleverne undervises i genrens formål, struktur og sproglige træk:
(www.undervis.dk/teksttyper)
 - fortællende tekster (skønlitterære tekster fx korte historier og fortællinger)
 - informerende tekster (faglitteratur fx tekster om dyr og interesser)
 - instruerende tekster (instruktioner fx spilleregler, opskrifter).
- Faglig læsning med fokus på faglige begreber (matematik, N/T)
- Arbejde med ord- og begrebsforråd (fx vha. tankekort).
- Bibliotekskursus: "Lær at låne bøger, lær om hvor de forskellige bøger står".
- 1. klasse kommer på biblioteket en gang om ugen.

Anbefalelsesværdige tiltag:

- Faste læsestunder af 15 minutters, eks. makkerlæsning.
- Påbegynde kursus i de 120 hyppige ord i slutningen af skoleåret.
- Inddragelse af Læseuglerne fra AKEA.
- Daglig opmærksomhed på udvalgte ords lyde.
- Læseniveau: Det forventede læseniveau ved afslutningen af 1. klasse er lix 5-10, læsehastighed forår: 30-90 ord/min.
LUS-punkt: 9 ved slutningen af 1. kl.
- Læse op for Mini i individuelle frilæsningsbøger i slutningen af 1. kl.
- Forfatterbesøg
- Lærervejledningen til d'dansk: Evalueringsark til elevens læse- og skriveudvikling (se bagerst i bogen)

Læseniveau:

Oversigt over lix-, lus- og lettal, se bilag 1.

Læsning i 2. klasse

Faste tiltag:

- Børnestavning er fortsat udgangspunktet, men i løbet af 2. klasse arbejdes der hen imod, at eleverne begynder at mestre "rigtig" stavning.
- Der arbejdes videre med læseforståelsesstrategier med særlig vægt på:
 - Før jeg læser (Førlæsestrategier)
 - Stop op og undersøg (Hvad gør jeg, når der er noget, jeg ikke forstår?)
 - Få overblik (Støttende aktiviteter: Eks. personkort og emnekort).
 - Opsummér (Støttende aktiviteter: Eks. tidslinje og handlingsbro).
- Dialogisk læsning inddrages i undervisningen.
- Der indgås læseordninger med hjemmet. 20 min. 5 gange om ugen.

- Eleverne undervises i genres formål, struktur og sproglige træk
 - fortællende tekster (fx eventyr, fabler, længere historier)
 - informerende tekster (faglitteratur fx tekster om dyr, lande og naturen)
 - instruerende tekster (instruktioner fx spilleregler, opskrifter, opgavebøger)
- Faglig læsning (matematik, kristendom, N/T)
- Gentagende læsning/flydende læsning introduceres for at træne hastighed.
- Arbejde med ord-og begrebsforråd (fx vha. tankekort, "læs og lær"-ord, "ord at tale om").
- Bibliotekskursus: "Lær at aflevere og låne bøger".
- 2. klasse kommer på biblioteket én gang om ugen.

Anbefalesværdige tiltag:

- Der arbejdes i forskellige danskfaglige værksteder.
- Eleverne har læsekursus eventuelt i makkerpar.
- Faste læsestunder af 15 minutters varighed med højtlesning med en læsemakker.
- Højtlesning for en "lille ven" på et lavere klassetrin.
- Forfatterbesøg
- Lærervejledningen til d'dansk: Evalueringsark til elevens læse- og skriveudvikling (se bagerst i bogen)

Læseniveau:

Det forventede læseniveau ved afslutningen af 2. klasse er lix 10-15, læsehastighed efterår: 30-80 ord/min, forår:70-130. LUS punkt: 12 ved slutningen af 2. kl.

Oversigt over lix-, lus- og lettal, se bilag 1.

Videns- og færdighedsmål efter 4. klasse

Kompetencemål: Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden.

Finde en tekst

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan navigere ud fra søgespørgsmål på alderssvarende hjemmesider og på biblioteket.	Eleven kan vurdere hjemmesiders relevans i forhold til søgespørgsmål.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om hjemmesiders struktur.	Eleven har viden om enkle læseformål.

Forberedelse

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan strukturere sin baggrundsviden.	Eleven kan formulere enkle læseformål.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om metoder til strukturering af viden.	Eleven har viden om oplevelseslæsning og faglig læsning.

Afkodning

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan læse ord i tekster til klasses trinnet sikkert.	Eleven kan læse ord i tekster til klasses trinnet sikkert.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om sammensætning af ord.	Eleven har viden om ordklasser og regler for bøjning af ord.

Sprogforståelse

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan anvende ordbøger og opslagsværker til afklaring af ords betydning.	Eleven kan anvende over- og underbegreber til at skabe sammenhængende forståelse af teksten.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om funktion og opbygning af opslagsværker til afklaring af ords betydning.	Eleven har viden om over- og underbegreber.

Tekstforståelse

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan identificere elementer i teksten, som skaber sammenhæng.	Eleven kan håndtere problemer med at forstå teksten.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om tekstbånd.	Eleven har viden om læseforståelsesstrategier.

Sammenhæng

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan samtale om tekstens budskab.	Eleven kan gengive sin forestilling om tekstens situationer og sammenhænge.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om tekstens påvirkende funktion.	Eleven har viden om visualiseringsformer.

Læsning i 3. klasse

Faste tiltag:

- Der arbejdes videre med læseforståelsesstrategier med særlig vægt på:
 - Før jeg læser (Førlæsestrategier)
 - Stop op og undersøg (Hvad gør jeg, når der er noget, jeg ikke forstår?)
 - Få overblik (Støttende aktiviteter: Personkort, emnekort, to-kolonne).
 - Opsummér (Støttende aktiviteter: Tidslinje, rammenotat, opsummeringsskema).
 - Sammenlign (Støttende aktiviteter: Sammenligningskort, sammenligningsskema).
- Der indgås læsekontrakter/læseordninger med hjemmet. 20 minutter 5 gange om ugen.
- Eleverne undervises fortsat i genres formål, struktur og sproglige træk:
 - fortællende tekster (fx eventyr, fabler, længere historier)
 - informerende tekster (faglitteratur fx tekster om dyr, lande og naturen)
 - instruerende tekster (instruktioner fx spilleregler, opskrifter, opgavebøger)
- Faglig læsning (matematik, kristendom, historie, N/T)
- Gentagende læsning/flydende læsning indarbejdes fortsat.
- Arbejde med ord- og begrebsforråd (fx ved hjælp af betydningsordkort)

Anbefalelsesværdige tiltag:

- Eleverne har læsekursus, eks. faglig læsning i "De små fagbøger".
- Faste læsestunder af 15 minutters varighed med højt læsning med en læsemakker.
- Højt læsning for en "lille ven" på et lavere klassetrin.
- Læseaktiviteter, hvor man synliggør læsning i klassen. Det kan være i form af bogorm, læsebarometer, præsentationer af læste bøger, etc.
- Individuelle boganmeldelser
- Bibliotekskursus: "Fasthold læselysten" (præsentation af spændende bøger og forfattere for 3. årgang).
- Samarbejde med Dalum Bibliotek med fokus på alderssvarende fag- og skønlitteratur
- Forfatterbesøg

- Lærervejledningen til d'dansk: Evalueringsark til elevens læse- og skriveudvikling (se bagerst i bogen)

Læseniveau:

Det forventede læseniveau ved afslutningen af 3. klasse er lix 15-20, læsehastighed efterår: 50-110, forår: 80-140.

Læsning i 4. klasse

Faste tiltag:

- Der arbejdes videre med læseforståelsesstrategier med særlig vægt på:
 - Før jeg læser (Førlæsestrategier).
 - Få overblik (Støttende aktiviteter fx: Personkort, emnekort, to-kolonne).
 - Opsummér (Støttende aktiviteter fx: Tidslinje, rammenotat, opsummeringsskema).
 - Sammenlign (Støttende aktiviteter fx: Sammenligningskort, sammenligningsskema).
 - Stil spørgsmål (Støttende aktiviteter fx: VØL-skema).
- Eleverne undervises i genres formål, struktur og sproglige træk:
 - fortællende tekster (fx noveller, krimier, eventyr)
 - informerende tekster (fx historiske tekster, naturfagsbøger)
 - instruerende tekster (fx vejledninger, manualer, opgaver, regler)
- Faglig læsning (N/T, historie, matematik, kristendom, praktisk-musiske fag).
- Læsevedligeholdende aktiviteter f.eks. læsekontrakt på Intra, boganmeldelser, læsebarometer – Minimum 20 minutter 5 gange om ugen hjemme.
- Hastighedstræning vha. fx gentaget læsning med kontrolspørgsmål.
- Undervisningsforløb i læseteknikker: Skimme, punktlæse, søgelæse, nærlæse (brug evt. bogsystemet LÆS MED – LÆS PÅ).
- Arbejde med ord-og begrebsforråd (fx vha. betydningsordkort).

Anbefalelsesværdige tiltag:

- Aktiviteter med fokus på oplæsning og artikulation.
- Litteraturforløb med begyndende fortolkning og perspektivering.
- Bibliotekskursus: "Fasthold læselysten" (præsentation af spændende bøger og forfattere for 4. årgang).
- Højtlesning for en "lille ven" på et lavere klassetrin
- Forløb i læseforståelse (evt. ud fra materialet "Tid til læseforståelse A")
- Samarbejde med Dalum Bibliotek med fokus på alderssvarende fag- og skønlitteratur
- Forfatterbesøg

Læseniveau:

Det forventede læseniveau er på lix 20-25. Læsehastighed: 70-120 ord/min. Efterår og 90-140 ord/min. Forår.

Videns- og færdighedsmål efter 6. klasse

Kompetencemål: Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge.

Finde en tekst

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan vurdere relevans af søgeresultater på søgeresultatsider.	Eleven kan gennemføre billede- og fuldtekstsøgning.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om søgerelaterede læsestrategier.	Eleven har viden om teknikker til billede- og fuldtekstsøgning.

Forberedelse

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan orientere sig i tekstens dele.	Eleven kan sammenholde teksters formål og indhold med læseformål.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om rubrikker, billeder, diagrammer og grafik.	Eleven har viden om teksters formål og læseformål.

Afkodning

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan læse ukendte ord ved umiddelbar genkendelse af de mest almindelige orddele.	Eleven kan læse ukendte ord i fagtekster.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om morfemer i danske ord.	Eleven har viden om stavemåde og betydning af ord i fag

Sprogforståelse

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan anvende overskrifter og fremhævede ord til at skabe forståelse af tekster.	Eleven kan udlede dele af ords betydning fra konteksten.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om ord og udtryk, der forklarer nyt stof.	Eleven har viden om ordforståelses-strategier.

Tekstforståelse

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan gengive hovedindholdet af fagtekster.	Eleven kan anvende grafiske modeller til at få struktur over tekster struktur og indhold.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om teksters påvirkende funktion.	Eleven har viden om visualiseringsformer.

Sammenhæng

Fase 1	Fase 2
Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan vurdere tekstens perspektiv på et emne.	Eleven kan vurdere teksters anvendelighed.
Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om metoder til sammenligning af teksters perspektiver.	Eleven har viden om kriterier for teksters anvendelighed.

Læsning i 5. klasse

Faste tiltag:

- Eleverne undervises i genres formål, struktur og sproglige træk
 - fortællende tekster (fx gysere, fantastiske historier, tegneserier)
 - informerende tekster (fx historiske tekster, bøger i naturfag)
 - instruerende tekster (fx vejledninger, manualer, opgaver, regler)
 - berettende tekster (fx historiske tekster, dagbog, brev, rapport, biografi)

- Faglig læsning (N/T, historie, matematik, kristendom, praktisk-musiske fag).
- Der arbejdes videre med læseforståelsesstrategier med særlig vægt på:
 - Få overblik (Støttende aktiviteter fx: Personkort, emnekort, to-kolonne).
 - Opsummér (Støttende aktiviteter fx: Tidslinje, rammenotat, opsummeringsskema).
 - Sammenlign (Støttende aktiviteter fx: Sammenligningskort, sammenligningsskema).
 - Stil spørgsmål (Støttende aktiviteter fx: VØL-skema).
 - Kend teksten byggesten (genrekendskab)
- Læsevedligeholdende aktiviteter f. eks. læsekontrakt på Intra, læsebarometer, anmeldelser. Minimum 20 minutter 5 gange om ugen hjemme.
- Hastighedstræning vha. fx gentaget læsning med kontrolspørgsmål.
- Undervisningsforløb i læseteknikker: Skimme, punktlæse, søgelæse, nærlæse (brug evt bogsystemet LÆS MED – LÆS PÅ).
- Arbejde med ord-og begrebsforråd (fx vha. betydningsordkort, ordspind, ordtræ).

Anbefalelsesværdige tiltag:

- Bibliotekskursus: "Fasthold læselysten"(præsentation af spændende bøger og forfattere for 5. årgang).
- Aktiviteter med fokus på oplæsning og artikulation.
- Litteraturforløb med begyndende fortolkning og perspektivering.
- Højtlesning for en "lille ven" på et lavere klassetrin
- Forløb i læseforståelse (evt. ud fra materialet "Tid til læseforståelse A/B")
- Kursus i brug af ordbøger og opslagsteknikker på pc.
- Månedens bog.
- Samarbejde med Dalum Bibliotek med fokus på alderssvarende fag- og skønlitteratur
- Forfatterbesøg

Læseniveau:

Det forventede læseniveau er på lix 25-30. Læsehastighed: 80-130 ord/min. Efterår og 110-150 ord/min. Forår.

Læsning i 6. klasse

Faste tiltag:

- Eleverne undervises i genres formål, struktur og sproglige træk med særlig vægt på:
 - fortællende tekster (fx romaner, noveller, lyrik, drama)
 - forklarende tekster (fx redegørelser, naturvidenskabelige forklaringer)
 - berettende tekster (fx historiske tekster, dagbog, brev, rapport, biografi)
- Faglig læsning (N/T, historie, matematik, kristendom, praktisk-musiske fag).
- Der arbejdes videre med læseforståelsesstrategier med særlig vægt på:
 - Få overblik (Støttende aktiviteter fx: Personkort, emnekort, to-kolonne).
 - Opsummér (Støttende aktiviteter fx: Tidslinje, rammenotat, opsummeringsskema).
 - Sammenlign (Støttende aktiviteter fx: Sammenligningskort, sammenligningsskema).

- Stil spørgsmål (Støttende aktiviteter fx: VØL-skema).
- Kend tekstens byggesten (genrekendskab).
- Læsevedligeholdende aktiviteter f.eks. læsekontrakt på Intra, læsebarometer, anmeldelser. Minimum 20 minutter 5 gange om ugen hjemme.
- Hastighedstræning vha. fx gentaget læsning med kontrolspørgsmål.
- Arbejde med ord-og begrebsforråd (fx vha. betydningsordkort).

Anbefalelsesværdige tiltag:

- Bibliotekskursus: "Fasthold læselysten" (præsentation af spændende bøger og forfattere for 6. årgang).
- Litteraturforløb med analyse, fortolkning og perspektivering.
- Højtlesning for en specifik målgruppe uden for huset, eks. de ældre på Lysningen.
- Forløb i læseforståelse (evt. ud fra materialet "Tid til læseforståelse B og C")
- Samarbejde med Dalum Bibliotek med fokus på alderssvarende fag- og skønlitteratur
- Forfatterbesøg

Læseniveau:

Det forventede læseniveau er på lix 30-35. Læsehastighed: 110-160 ord/min. Efterår og 130 – 180 ord/min. Forår.

Videns- og færdighedsmål efter 9. klasse

Kompetencemål: Eleven kan styre og regulere sin læseproces og diskutere teksters betydning i deres kontekst.

Finde tekst

Fase 1	Fase 2	Fase 3
Færdighedsmål	Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan kildekritisk vurdere bruger- og ekspertproduceret indhold	Eleven kan planlægge og gennemføre faser i informationssøgning	Eleven kan gennemføre målrettet og kritisk informationssøgning
Vidensmål	Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om afsenderforhold og genrer på internettet	Eleven har viden om faser i informationssøgning	Eleven har viden om kildekritisk søgning

Forberedelse

Fase 1	Fase 2	Fase 3
Færdighedsmål	Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan vurdere tekstens afsender og målgruppe	Eleven kan skaffe sig overblik over multimodale teksters opbygning	Eleven kan afgøre, hvordan en tekst skal læses
Vidensmål	Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om afsenderforhold og målgruppe	Eleven har viden om genretræk og multimodalitet	Eleven har viden om förlæsestrategier

Afkodning

Fase 1	Fase 2	Fase 3
Færdighedsmål	Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan variere læsehastighed bevidst efter læseformål og ordkendskab i teksten	Eleven kan læse komplekse danske og lånte ord hurtigt og sikkert	Eleven kan læse komplekse tekster hurtigt og sikkert
Vidensmål	Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om sammenhæng mellem ordgenkendelse og læsehastighed	Eleven har viden om morfemer i låneord	Eleven har viden om stavemåde og betydning af ord i alle tekster

Sprogforståelse

Fase 1	Fase 2	Fase 3
Færdighedsmål	Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan vurdere tekstens sproglige virkemidler	Eleven kan vurdere betydningen af ord og begreber i relation til tekstens oprindelse	Eleven kan anvende ord og udtryks betydning til at forstå komplekse tekster
Vidensmål	Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om sproglige virkemidler	Eleven har viden om sociolekter og formelt sprog	Eleven har viden om ordvalgets betydning for budskabet

Tekstforståelse

Fase 1	Fase 2	Fase 3
Færdighedsmål	Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan sammenfatte informationer fra forskellige elementer i teksten	Eleven kan sammenfatte informationer fra flere tekster	Eleven kan forstå komplekse tekster
Vidensmål	Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om tekstelementers opbygning og funktion	Eleven har viden om metoder til sammenstilling af informationer fra flere tekster	Eleven har viden om metoder til vurdering af teksters formål og perspektiv

Sammenhæng

Fase 1	Fase 2	Fase 3
Færdighedsmål	Færdighedsmål	Færdighedsmål
Eleven kan sætte tekster ind i sammenhæng	Eleven kan diskutere mulige udfald af situationer beskrevet i tekster	Eleven kan kritisk vurdere teksters udsagn på baggrund af kontekst
Vidensmål	Vidensmål	Vidensmål
Eleven har viden om sammenhæng mellem tekst og kontekst	Eleven har viden om metoder til opstilling af scenarier	Eleven har viden om metoder til systematisk undersøgelse af tekster

Læsning i 7. klasse

Faste tiltag:

- Eleverne undervises i genres formål, struktur og sproglige træk med særlig vægt på:
 - fortællende tekster (fx romaner, noveller, lyrik, drama)
 - forklarende tekster (fx redegørelser, naturvidenskabelige forklaringer)
 - diskuterende tekster (fx debatter, diskussioner, læserbreve, avisartikler)
- Faglig læsning (de naturvidenskabelige fag, historie, matematik, kristendom, praktisk-musiske fag).
- Der arbejdes videre med læseforståelsesstrategier med særlig vægt på:
 - Få overblik (Støttende aktiviteter fx: Personkort, emnekort, to-kolonne).
 - Opsummér (Støttende aktiviteter fx: Tidslinje, rammenotat, opsummeringsskema).
 - Sammenlign (Støttende aktiviteter fx: Sammenligningskort, sammenligningsskema).
 - Stil spørgsmål (Støttende aktiviteter fx: VØL-skema).
 - Kend tekstens byggesten (genrekendskab).
- Læsevedligeholdende aktiviteter f.eks. læsekontrakt på Intra, læsebarometer, anmeldelser. Minimum 20 minutter 5 gange om ugen hjemme.
- Hastighedstræning vha. fx gentaget læsning med kontrolspørgsmål.
- Arbejde med ord- og begrebsforråd (fx vha. betydningsordkort).

Anbefalelsesværdige tiltag:

- Bibliotekskursus: "Fasthold læselysten" (præsentation af spændende bøger og forfattere for 7.årgang).
- Litteraturforløb med analyse, fortolkning og perspektivering.
- Højtlesning for en "lille ven" på et lavere klassetrin.
- Forløb i læseforståelse
- Samarbejde med Dalum Bibliotek med fokus på alderssvarende fag- og skønlitteratur
- Forfatterbesøg

Læseniveau:

Det forventede læseniveau er på lix >35. Læsehastighed: 160-180 ord/min. Efterår og 130 – 180 ord/min. Forår.

Læsning i 8. klasse

Faste tiltag:

- Eleverne undervises i genres formål, struktur og sproglige træk med særlig vægt på:
 - fortællende tekster (fx romaner, noveller, lyrik, drama)
 - forklarende tekster (fx redegørelser, naturvidenskabelige forklaringer)
 - diskuterende tekster (fx debatter, diskussioner, læserbreve, avisartikler)
- Faglig læsning (De naturvidenskabelige fag, historie, matematik, kristendom).
- Der arbejdes videre med læseforståelsesstrategier med særlig vægt på:
 - Få overblik (Støttende aktiviteter fx: Personkort, emnekort, to-kolonne).
 - Opsummér (Støttende aktiviteter fx: Tidslinje, rammenotat, opsummeringsskema).
 - Sammenlign (Støttende aktiviteter fx: Sammenligningskort, sammenligningsskema).
 - Stil spørgsmål (Støttende aktiviteter fx: VØL-skema).
 - Kend tekstens byggesten (genrekendskab)
- Læsevedligeholdende aktiviteter f. eks. læsekontrakt på Intra, læsebarometer, anmeldelser. Minimum 20 minutter 5 gange om ugen hjemme.
- Hastighedstræning vha. fx gentaget læsning med kontrolspørgsmål.
- Arbejde med ord-og begrebsforråd (fx vha. betydningsordkort, tokolonne-notat).

Anbefalelsesværdige tiltag:

- Bibliotekskursus: "Fasthold læselysten" (præsentation af spændende bøger og forfattere for 8. årgang).
- Litteraturforløb med analyse, fortolkning og perspektivering.
- Højtlesning for en "lille ven" på et lavere klassetrin.
- Træning af læseforståelse
- Løbende prøveforberedende læseprøver (web-prøver og læseprøver fra Materialeplatformen)
- Samarbejde med Dalum Bibliotek med fokus på alderssvarende fag- og skønlitteratur
- Forfatterbesøg

Læseniveau:

Det forventede læseniveau er på lix >35. Læsehastighed: >250 ord/min.

Læsning i 9. klasse

Faste tiltag:

- Eleverne undervises i genres formål, struktur og sproglige træk med særlig vægt på:
 - fortællende tekster (fx romaner, noveller, lyrik, drama)
 - forklarende tekster (fx redegørelser, naturvidenskabelige forklaringer)
 - diskuterende tekster (fx debatter, diskussioner, læserbreve, avisartikler)
- Faglig læsning (De naturvidenskabelige fag, historie, matematik, kristendom).
- Der arbejdes videre med læseforståelsesstrategier med særlig vægt på:
 - Få overblik (Støttende aktiviteter fx: Personkort, emnekort, to-kolonne).
 - Opsummér (Støttende aktiviteter fx: Tidslinje, rammenotat, opsummeringsskema).
 - Sammenlign (Støttende aktiviteter fx: Sammenligningskort, sammenligningsskema).
 - Stil spørgsmål (Støttende aktiviteter fx: VØL-skema).
 - Kend tekstens byggesten (genrekendskab).

- Læsevedligeholdende aktiviteter f. eks. læsekontrakt på Intra, anmeldelser.
- Minimum 20 minutter 5 gange om ugen hjemme.
- Hastighedstræning vha. fx gentaget læsning med kontrolspørgsmål.
- Arbejde med ord- og begrebsforråd.

VØL-skema

Hvad ved jeg?	Hvad ønsker jeg at vide?	Hvad har jeg lært?
De førte krige	Hvorfor sejlede de til England?	
De havde kort		
De havde hunde	Hvorfor havde de horn i deres hjelme?	
De havde langskibe		
De levede i stråhytter	Hvorfor havde de hunde?	
De havde lopper		
De havde hjelme		
De sejlede til England		
De havde skjolde		

Oversat og bearbejdet fra: David Wray og Maureen Lewis (2003). *Extending literacy – children reading and writing non-fiction*, Routledge Falmer.

Anbefalelsesværdige tiltag:

- Bibliotekskursus: "Fasthold læselysten"
- Litteraturforløb med analyse, fortolkning og perspektivering.
- Højtlesning med fokus på indlevelse og artikulation, eks. højtlesning til morgensang
- Træning af læseforståelse
- Læseprøver fra Materialeplatformen

Læseniveau:

Det forventede læseniveau er på lix >35. Læsehastighed: >250 ord/min.

- Testoversigt

Årgang	Test	Prøvetidspunkt	Prøvetager	Klasselæsekonference/møde
0. årgang	Læseevaluering på begyndertrinnet fra Alinea: Vokaler Find billedet Alle bogstaver Konsonanter	Efterår Forår	0.klasses lærer	Møde (læsevejleder og 0. klasselærer) med udgangspunkt i prøven. Evt. udvælgelse af elever til ekstra, individuel testning.

	Forlyd og rimdel			
	KTI-testen (kontrolleret tegneiagttagelse).	Efterår	0.klasses lærer	
	Risikotest for ordblindhed (enkeltelever) (Center for Læseforskning ved Københavns Universitet)	Maj/juni	Læsevejlederen	Overdragelsesmøde (kommende 1. klasses dansklærer, 0. klasses lærer og læsevejleder om fokuselever).
1. årgang	Læseevaluering på begyndertrinet fra Alinea: Orddiktat Dinodiktat (evt. Staveprøve 1 som forsøgsordning) Ordlæs Idas ord	Forår	Dansklærer	Møde (læsevejleder og dansklærer) med udgangspunkt i prøven og udvælgelse af elever til bogstav-lydkursus.
2. årgang	Sætningslæseprøve 1	April/maj	Dansklærer	Testresultater gennemgås med læsevejleder.
	Staveprøve ST2 (evt. Staveprøve 2 som forsøgsordning)	April	Dansklærer	Testresultater gennemgås med læsevejleder.
	DVO nonordstest for hele klassen (screening for ordblindhed) Evt. individuel DVO-test	Primo maj	Dansklærer Den individuelle DVO-test tages af læsevejlederen.	I samarbejde med læsevejlederen udvælges fokuselever mhp Vaks- eller tapkursus, som kan påbegyndes lige straks i starten af 3. klasse.
3. årgang	Sætningslæseprøve 2	April/maj	Dansklærer	Møde (læsevejleder og dansklærer) med udgangspunkt i prøven og udvælgelse af fokuselever til næste skoleår.
	Staveprøve ST3 (evt. Staveprøve 2 som forsøgsordning) Evt. individuel re-testning af DVO-elever.	April Maj	Dansklærer Læsevejleder	
	Elektronisk ordblindetest af udvalgte elever. ¹	Marts-maj	Læsevejleder	Hvis nogen testes ordblinde, udarbejder læsevejlederen en handleplan sammen med dansklæreren.

¹ Foretages kun når alle andre muligheder er udelukket. Der undersøges evt. med Testbatteriet eller Elbros ordlister.

4. årgang	Skriftsproglig udvikling til 0.-6. klasse med Tekstlæseprøve 5 "Isbjørneungen Knut"	April/maj	Dansklærer	Møde (læsevejleder og dansklærer) med udgangspunkt i prøven og udvælgelse af fokuselever til næste skoleår.
	Staveprøve ST4 (evt. Staveprøve 3 som forsøgsordning) Evt. elektronisk ordblindetest	April April/juni	Dansklærer Læsevejleder	Møde (læsevejleder og dansklærer)
5. årgang	Skriftsproglig udvikling til 0.-6. klasse med Tekstlæseprøve 6 "Fiskeren og ånden i flasken". Man skal som udgangspunkt tage papir-udgaven, men den digitale udgave er også en mulighed.	April/maj	Dansklærer	Møde (læsevejleder og dansklærer) med udgangspunkt i prøven og udvælgelse af fokuselever til næste skoleår.
	Staveprøve ST5 (evt. Staveprøve 3 som forsøgsordning)	April - maj	Dansklærer	
6. årgang	Skriftsproglig udvikling til 0.-6. klasse med Tekstlæseprøve 7 "Svanehammen" Prøven tages digitalt.	April/maj	Dansklærer	Møde (læsevejleder og dansklærer) med udgangspunkt i prøven og udvælgelse af fokuselever til næste skoleår.
	Staveprøve ST6	April	Dansklærer	
7. årgang	Staveprøve ST7	April	Dansklærer	Møde (læsevejleder og dansklærer) med udgangspunkt i prøven og udvælgelse af fokuselever til næste skoleår
	Skriftsproglig udvikling – fra 12 år: Tekstforståelsesprøver A-B Evt. påbegyndelse af Gyldendal webprøver (retskrivning og læsning)	Marts - april	Dansklærer	

8. årgang	Gyldendal webprøver (retskrivning og læsning) frem til jul – herefter tidligere prøver (retskrivning og læsning) fra materialeplatformen.	Periodevise forløb.	Dansklærer	Det er vigtigt løbende at arbejde med de enkelte opgaver på Webprøver.dk. Det er også vigtigt, at læreren orienterer sig i prøveresultaterne og bruger dem fremadrettet. Der er mulighed for, at dansklæreren kan mødes med læsevejlederen.
9. årgang	Tidligere prøver i retskrivning og læsning fra materialeplatformen.		Dansklærer	Der er mulighed for, at dansklæreren kan mødes med læsevejlederen.

På Ådalskolen er de frivillige prøver under de nationale test en mulighed.

Efter testen

Testen er udelukkende lærerens redskab. Forældre og elever ser ikke testresultatet. Der holdes et møde med læsevejlederen efter testen, hvor testresultatet gennemgås og der gives faglig sparring. På mødet aftales konkrete tiltag, som kan bruges i undervisningen. Der bør altid handles på testresultatet.

Læsevejleder/læsecenters rolle

Generelt er det læsevejleder/læsecenters opgave gennem faglig indsigt og kompetencer at fremme Ådalskolens elevers læseudvikling bedst muligt.

Indskolingen

Eleverne vælges ud fra sprogvurderingstesten i 1. klasse. Efterfølgende vælges eleverne ud fra årets læse-stavetest, og læsevejleder opretter/sammensætter kursusforløb for elever med samme type vanskeligheder ud fra nedenstående tilbud og tildelte ressourcer. Lærere samt forældre oplyses om fremgang samt videre forløb/tiltag.

Bogstav-lyd kursus:

- Træning i bogstavernes lyde og begyndende læsning.
- Individuel læselektie. Denne lektie prioriteres i forhold til læselektien på klassen.

Gentaget læsning/hastighedstræning:

- Eleven læser på eget lix-niveau samme tekst hjemme mindst 2 gange. Forældrene tager tid på læsehastigheden og noterer fremgangen.

VAKS (træningssystem i afkodningsstrategier):

- Lyd for lyd: Træning i basal lydstrategi, som er velegnet til at læsning af lydrette ord
- (bog 1).
- Rim: Træning i analogistrategi, som er velegnet til at læse ikke-lydrette ord i analogi med ord, der rimer.

Stavestrategier:

- Træning med hovedvægt på lydbaseret stavning ud fra Sikker Stavning.
- Træning af hyppige ord.

Fingernemt® - et læse-stave-materiale, der bygger på den multisensoriske tilgang. Eleven lærer at lydere og huske med fingrene. Samtidig får eleven en strategi til at fastholde opmærksomheden på sproglydene i arbejdshukommelsen og en taktil/kinæstetisk fornemmelse for, hvad der sker, når lyde sættes sammen.

- Materialet benyttes til elever, som:
 - i løbet af de(t) første skoleår eller senere vurderes til at have risiko for at udvikle læsevanskeligheder.
 - identificeres til at have dyslektiske vanskeligheder, og som derfor har behov for at arbejde systematisk med koblingen mellem bogstav og lyd

Indskolingen

Vejledning:

- Sparer med ledelsen om skolens læseområde
- Vejleder lærerne i danskfaglige problemstillinger ved henvendelse
- Er med til at udvælge fokuselever til evt. hold i Raketten

Undervisning:

- Vejlederen er proaktiv og følger med i, hvordan udviklingen er i de enkelte klasser.
- Opretter og afholder relevante kurser for elever med læse-stave-vanskeligheder i samarbejde med dansklæreren.

Testning:

- Samler resultater ind for læse/stavetests for 0. – 3. årgang.
- Afvikler DVO-test (screening for ordblindhed) ultimo 2. årgang.
- Foretager Den nationale ordblindetest på elever, hvor der er begrundet mistanke om ordblindhed (fra forår 3. årgang).
- Udformer handleplan for de elever, der falder i RØD kategori (ordblinde).
- Indmelder ordblinde elever i NOTA.

Udvikling:

- Er med i et netværk af læsevejledere fra andre skoler, hvor den nyeste viden inden for læsning deles og diskuteres.

Mellemtrinnet

Vejledning:

- Vejleder kolleger i danskfaglige problemstillinger ved henvendelse.

Undervisning:

- Kommer med relevante læsefaglige oplæg på danskfagudvalgsmøderne.
- Kommer med et team af udvalgte elever rundt og lærer 3. klasserne at bruge AppWriter (læse/stave-støtteprogram).
- Opretter og afholder relevante kurser for elever med læse-stave-vanskeligheder i Raketten.

Testning:

- Samler resultater ind for læse/stavetests for 4. – 6. årgang.
- Foretager Den nationale ordblindetest på elever, hvor der er begrundet mistanke om ordblindhed.
- Udformer handleplan for de elever, der falder i RØD kategori (ordblinde).
- Indmelder ordblinde elever i NOTA.

Udvikling:

- Er med i et netværk af læsevejledere og søger generelt den nyeste viden inden for læsning.

Udskolingen

Eleverne visiteres af deres dansklærer, og læsevejleder opretter/sammensætter kursusforløb for elever med samme type vanskeligheder ud fra nedenstående tilbud og tildelte ressourcer. Lærere samt forældre oplyses om fremgang samt videre forløb/tiltag.

Kompenserende it:

- Hente bøger på Nota eller i Materialebasen og gemme i drev.
- Oplæring i brugen af læse/skrive-støtteprogrammet AppWriter herunder:
 - Oplæsning af PDF-tekster gemt på drev.
 - Ordprædiktion – jokerfunktion – oplæsning af egen tekst.
 - At skrive i en arbejdsbog gemt på drev ved hjælp af AW-støtte.
 - At skrive diktat/orddiktat med AW-støtte (herunder endelser).

Gentaget læsning/hastighedstræning:

- Eleven læser på eget lix-niveau samme tekst hjemme mindst 2 gange. Forældrene tager tid på læsehastigheden og noterer fremgangen.

Læseforståelsesstrategier:

- Før jeg læser: Kend mål, brug af forhåndsviden, tjek overskrifter, billeder, diagrammer, indholdsfortegnelse.
- Stop op og undersøg: Stop, når du ikke forstår og undersøg: Koncentration, stavestrategier, få forklaret svære ord, læs lidt frem og lidt tilbage, læs højt.
- Opsummer: Lav skriftlig eller mundtlig opsummering: Hvem, hvor, hvad, hvordan? Understreg.
- Få overblik: Lav orden i teksten: Fx tankekort, tidslinje, tørresnor, to-kolonne-skema, emneort.
- Stil spørgsmål: Træning i at stille og besvare spørgsmål på, mellem og bag linjerne.

VAKS(træningssystem i afkodningsstrategier):

- Vokalalarm: Træning i vokalforveksling (bog 3 i systemet).
- Klip: Træning i at inddele ord i forstavelser, kerne og afledning – morfemer (bog 4).
- Spion: Træning i at genkende og identificere orddele (bog 5).

Stavestrategier:

- Dobbelt konsonant: Identifikation af lang og kort vokal. Reglen om dobbelt konsonant ved kort vokal.
- Vokaltrappen: Identifikation af lang og kort vokal. Reglen om brug af vokaltrappen ved kort vokal.
- Stumme bogstaver: Identifikation af lang og kort vokal. Regler om brug af stumme bogstaver ved kort vokal (d, g, v). Stumt h i starten af ord. Ordforveksling.

Strategi for ordblindeindsatsen

Baggrund for strategien

Med denne strategi ønsker vi at skabe en tydelig beskrivelse af:

- Hvordan vi forstår ordblindhed
- Hvad vi som skole gør for at støtte ordblinde elever
- Hvad vi som lærere gør i læringsmiljøet og klasserummet, når der er ordblinde elever i klassen
- hvad vi forventer elever og forældre bidrager med

Ordblindhed forstår vi således

Vanskeligheder ved læsning og stavning som skyldes en nedsat evne til at koble lyd og bogstav (det fonologiske princip). Det betyder i praksis, at en ordblind elev har svært ved at lære at læse og stave flydende og automatiseret. For ordblinde kræver læsning og stavning meget energi og fokus, og derfor levnes der mindre plads til at forstå og omsætte det læste eller formulere sig skriftligt.

Det er ofte svært for ordblinde elever at skabe overblik over skriftlige opgaver og at planlægge og prioritere opbygning og indhold, når der fx skrives i genrer.

Udfordringen for elever i skriftsproglige vanskeligheder er grundlæggende, at de hurtigt bliver hægtet af i forhold til progressionen i et almindeligt klasselokale ud fra de gennemsnitlige præstationer. Ordblinde elever opnår sjældent den overindlæring og automatisering, der sikrer et mestringsniveau til den fortsatte læring.

Ordblindhed forsvinder ikke men kræver træning, støtte og compensation, så vanskelighederne mindskes.

Kendetegn ved ordblindhed

Ordblindhed kan vise sig meget forskelligt hos den enkelte, både hvad angår typen og graden af vanskelighederne. Nogle indikationer kan fx være:

- Ordblindhed i familien.
- Svært ved at rime, svært ved at lære bogstaver, ikke interesseret i læsning.
- Læsning og stavning kræver opmærksomhed – det sker ikke automatisk.
- Svært ved at få styr på udtalen af ord med flere konsonanter (konsonantklynger) (fx strømpe, springe, længst)
- Ordene udtales upræcist –og til tider uklart/mumlende.
- Svært ved at huske det, man lige har lært.
- Lærer ikke at læse og stave så hurtigt og præcist som jævnaldrende trods arbejdsindsats.
- Svært ved hurtigt at finde ordene (Ordmobilisering)

Er man ordblind, kan man også have svært ved at få automatiseret den selvregulerede læring. Det vil sige:

- Selvstændigt sætte mål
- Selvstændigt vælge hensigtsmæssige strategier
- Selvstændigt planlægge sin tid, og organisere og prioritere
- Overvåge sin egen læring og opsøge feedback

Kendetegn ved det gode læringsmiljø for ordblinde

- Alt materiale er digitaliseret (eksempelvis scannes materialet ind i forbindelse med kopiering).
- Klassens bøger kan findes digitalt eller som lydbog på materialebasen, NOTA eller E-reolen.
- Mulighed for at bruge IT i timerne og ved alle prøver, herunder få ekstra tid (også ved afgangsprøverne).
- At skriftlige opgaver støttes med struktur og skriveskabeloner fra fx Margit Gade.

- At skabe et trygt læringsmiljø, hvor alternative muligheder for fremlæggelser såsom film og indtalte præsentationer, fx Powerpoint eller Prezi, indtænkes.
- Høje forventninger.
- Fokus på forforståelse.
- At få eleverne til at tænke over den måde, de arbejder på og guide dem til hensigtsmæssige arbejdsmetoder.
- At give eleverne et læseformål, som passer til deres formåen.

Hvordan støtter forældrene bedst

- Træn højtlesning hver dag i en bog, der passer i sværhedsgrad (læse med få fejl).
 - Læs evt. sammen på skift: 1 ord hver, 1 sætning hver, en side hver.
 - Træn via gentagen læsning. Samme tekst læses flere gange, så både hastighed og rigtighed øges.
- Adskil forståelselæsning fra læsetræning.
 - Benyt Appwriter eller anden oplæsning til at lyttelæse for forståelse.
- Adskil skriftlig formulering fra stavetræning.
 - Benyt Appwriter til at skrive tekster, hvor indholdet er i fokus. Det er ikke her stavningen skal trænes.
 - Benyt tale til tekst til at diktere tekster.
- Forvent at barnet benytter sin computer i læsning og skrivning, når det giver mening – både hjemme og i skolen.
- Lad ikke ordblindheden fylde det hele.
- Støt barnet i at finde sin egen vej.
- Hvis der er ordblindhed i den nærmeste familie, er det en god ide at informere skolen om det allerede ved skolestart.

Hvordan kan man som elev selv gøre noget?

- Erkend dine udfordringer med at læse og skrive.
- Vær åben omkring dine udfordringer. Spørg om hjælp og fortæl dine klassekammerater og dine lærere, hvad du har brug for hjælp til.
- Find din egen vej – find ud af hvordan du selv lærer bedst.
- Øv dig i at læse og anvende de lærte strategier hver dag.
- Brug de kvalificerende it-hjælpemidler hver dag i skole og hjemme.
- Lad ikke din ordblindhed fylde det hele – du er så meget andet.

Hvad gør vi på skolen, når en elev testes ordblind? Handleplan/SMTTE-model

- Ordblindetestresultatet sendes hjem i et samarbejde mellem dansklærer og testvejleder.
- Læsevejleder deltager på et teammøde. Her fremlægges testresultaterne og der udarbejdes i fællesskab en SMTTE-model, som fungerer som handleplan. Se eksemplarisk forløb herunder.
- Forældrene indkaldes og der afholdes møde med klasselærer, læsevejleder og evt. elev og SMTTE-modellen præsenteres og rettes evt. til.
- Muligheden for uge-kursusforløb for eleven drøftes (udgifter 50/50).

Handleplan ordblinde

Nedenstående plan oprettes af læsevejlederen og udfyldes i fællesskab på det første møde efter ordblindetesten.

Mindst en gang årligt følges op på planen med ny status, mål, tiltag, tegn og evaluering.

Planen lægges i klasselaggen på SkoleIntra således, at den altid kan tilgås og følger eleven ved overgange til ny klasse- og faglærer.

Nyt møde aftales efter hver status.

Dato Efter hvert statusmøde sættes nye rækker med ny dato ind.	Elevens navn: _____ Status: <ul style="list-style-type: none">▪ Ordblindetestresultat:▪ Testbatteriet:▪ IL-prøve: ☐ ST-prøve:▪ Evt. andre test.▪ Generelt om elevens indstilling til skolen. Hvad kan eleven selv og hvad kan eleven med støtte
Dato	Mål Her defineres hvad vi ønsker eleven skal lære i den næste periode. Fx: <ol style="list-style-type: none">1. Eleven skal selvstændigt kunne anvende it-støtte til oplæsning og skrivestøtte i alle fag hvor det er relevant.2. At eleven rykker sig 2-3 lix.
Dato	Tiltag Her defineres hvad der iværksættes af hvem. Fx: <ol style="list-style-type: none">1. Introduktion til Appwriter, NOTA mv. (Læsevejleder/folk i Raketten) I undervisningen skal opgaverne stilles, så eleven kan anvende sine hjælpemidler til læsning og skrivning.

	<p>2. Vakkursus igangsættes på skolen.</p> <p>3. Læsning hjemme i 20 min. (Mor og far)</p>
Dato	<p>Tegn</p> <p>Hvad er det vi gerne vil se:</p> <p>Fx:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eleven kan selvstændigt bringe it-hjælpe midler i spil. Fx at App-writer er slået til og høretelefonerne er klar til brug, når undervisningen er i gang. Eleven har sine materialer klar på computeren. 2. At der er flow i udlån af bøger. At læsekontrakten, der anvendes ved 20 min læsning hver dag, udfyldes og tjekkes op hver fredag.
Dato	<p>Evaluering</p> <p>Mål og tegn evalueres. Mindst en gang om året.</p> <p>Fx:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ser lærerne tegnene i den daglige undervisning. 2. Måling af lixtal. <p>Nyt møde aftales således, at der sikres en opfølgning.</p>

Testoversigt og indsats

Tidspunkt	Testning	Undervisning/tiltag	Andet
1.klasse	<p>Obligatorisk sprogscreening i november</p> <p>Rimordstest (vinter)</p>		
1.klasse	<p>Sprog vurdering: Bogstavkendskab (august)</p> <p>Ordlæseprøve 1 maj/juni</p>	<p>Holddannelse pba løbende evalueringer (se testkolonnen):</p> <p>Elever der er i skriftsprogsvanskeligheder eller i risiko for at udvikle ordblindhed undervises i sproglig og fonologisk opmærksomhed</p> <p>Fx Mini fandango</p> <p>Fingernemt®</p>	
2.klasse	<p>Dansk nationale test</p> <p>DVO screening maj/juni</p> <p>ST prøver maj/juni</p>	<p>Elever der kategoriserer sig i elevprofil 4 og 6 samt klarer DVO med under 12 rigtige tilbydes Vaks kursus på 3. årgang og/eller Fingernemt® og fonologik.</p>	
3.klasse	<p>Efter indsats på 3. årgang foretages en evaluering.</p> <p>Det kan være DVO non ord- eller testbatteri og CHIPS</p> <p>IL prøve, for at afklare evt. ordblindeproblematik samt læsemåling i forhold til mestringsniveau.</p> <p>På elever der på trods af indsats stadig ikke er på alderssvarende niveau eller på anden måde har lav score tilbydes i slutningen af 3. klasse (marts-juni) Ordblindetesten.</p> <p>Ved behov: Udredes af læsekonsulent.</p>	<p>Fingernemt® og Fonologik og/eller VAKS kan tilbydes løbende.</p> <p>Vaks skal ikke tænkes som et fuldt kursus på en gang.</p>	<p>Elever med score i rødt område: Møde med forældre, lærere og læsevejleder- overlevering af udredning + aftale tiltag.</p> <p>Tilmeldes NOTA og Indscannet undervisningsmateriale (kode bedes oplyst af forældre)</p> <p>Efter aftale med eleven kan man holde oplæg om ordblindhed i elevens klasse.</p> <p>Appwriter</p> <p>Elever med score i gult område kan have de samme behov som</p>

			elever i rødt område - vurderes i hvert enkelt tilfælde.
4.klasse	Dansk nationale test Ordblindetesten Elever der kategoriserer sig i elevprofil 4 og 6 It- prøve, testbatteri og herefter evt. ordblindetest. Bemærk at Ordblindetesten ikke er udviklet og afprøvet i forhold til elever med andre vanskeligheder, der bidrager til at vanskeliggøre dennes læsning og skrivning. ² RETSKRAV: Forældre kan fra 4. årgang kræve at skolen afdækker elever for ordblindhed en gang i skoletiden.	Fingernemt® og Fonologik og/eller VAKS kan tilbydes løbende. Vaks skal ikke tænkes som et fuldt kursus på en gang.	Elever med score i rødt område – se ovenstående
5.-6.klasse	Identificering af nye elever, der opnår bekymrende resultater i den løbende evaluering samt i den daglige undervisning.	Fingernemt® og Fonologik og/eller VAKS kan tilbydes løbende. Vaks skal ikke tænkes som et fuldt kursus på en gang Fingernemt® kan tilbydes. Stavekursus stavestrategier/hold +delinger	Elever med score i rødt område – se ovenstående
7.-9.klasse	Identificering af nye elever, der opnår bekymrende resultater i den løbende evaluering samt i den daglige undervisning. Elever i gult område har (måske) mulighed for IT- støtte i Ungdomsuddannelserne via inddragelse af læsevejleder..	Evt. Ordblindenetværk for elever	Elever med score i rødt område – se ovenstående It- support på skolen Opfølgende interne kurser

Netværk for ordblinde elever på ÅS

Formål med netværket er:

- at etablere et fællesskab mellem de ordblinde elever
- at udvikle selvforståelse og identitet
- få viden om ordblindhed
- modtage fælles undervisning i læse- og skriveteknologier
- at eleverne kan erfaringsudveksle
- at udvikle superbrugere som kan hjælpe andre ordblinde

² Fra vejledningen til Ordblindetesten. Ordblindetesten og elever med andre vanskeligheder. Normerne i Ordblindetesten er etableret på basis af en afprøvning blandt elever, der undervises i grundskolens almindelige fagundervisning eller på en ungdoms- eller videregående uddannelse. Ordblindetesten er ikke udviklet til og derfor heller ikke afprøvet i forhold til elever med behov for specialundervisning på specialskoler og i specialklasser, hvilket betyder, at grænseværdierne på Ordblindetesten kan være misvisende at anvende på denne gruppe af elever. Ordblindetesten trækker informationer om testdeltagerens alder/klassestrin/uddannelsenstrin via UNI-Login. Deltageren sammenlignes derfor med det klassestrin/uddannelsenstrin, deltagerens UNI-Login svarer til. Det giver således kun mening at teste elever, som undervises på samme eller nogenlunde samme niveau, som deres UNI-Login henviser til. Det samme gælder, hvis eleven også har andre vanskeligheder, der bidrager til at vanskeliggøre dennes læsning og skrivning. Ordblindetesten er ikke afprøvet på elever med blandede vanskeligheder, hvor der er usikkerhed for, om læsevanskelighederne rent faktisk er det primære problemområde. Det kan dreje sig om elever med syn- eller hørenedsættelser eller elever, der har diagnosen ADHD eller en kognitiv funktionsnedsættelse. Sådanne elever bør undersøges med individuelle testredskaber, hvor testvejleder i højere grad har mulighed for at afgøre, om eleven har forstået opgaven, og om denne rent faktisk gør forsøg på at løse opgaven. Elever/studerende, der ikke har dansk som modersmål og samtidig har meget mangelfulde danskfærdigheder, bør ikke testes med Ordblindetesten, selvom der er mistanke om ordblindhed. Til voksne med denne profil anbefales det at anvende DOT-testen, der er udviklet til voksne, der ikke har dansk som modersmål og meget begrænsede danskfærdigheder (Gellert 2011).

Forældre-, og elevnetværk kan med fordel mødes til fælles netværksmøder eksempelvis en gang om året. Her kan eleverne fx undervise forældrene i, hvad de har lært.

Netværk for forældre til ordblinde elever

Formål med netværket er:

- at møde andre forældre til ordblinde og erfaringsudveksle
- at få gode råd og vejledning i, hvordan man støtter og motiverer sit barn
- mulighed for at evaluere og udvikle på samarbejdet med skolen

Forældre-, og elevnetværk kan med fordel mødes til fælles netværksmøder eksempelvis en gang om året. Her kan eleverne fx undervise forældrene i, hvad de har lært.

Handleplan for elever i den gule kategori

Der er på nuværende tidspunkt ingen handleplan for denne elevgruppe, men de kan i lighed med alle andre elever med læse- og stavevanskeligheder få hjælp.

Litteratur:

- Socialstyrelsens hjemmeside.
- Hillerødsholmsskolens vejledning til ordblinde.
- Vejledningen til Ordblindetesten.

Bilag 1

Tommelfingerregel: "Hvis lix-tallet er under 10 – brug let-tallet. Hvis let-tallet er over 17 – brug lix-tallet". (Bog om ny LUS s. 224)

Lus Trin	Let-tal	Lixtal
2		
3		
4	4-6	
5	5-7	
6	6-8	
7	7-9	
8	8-10	3-5
9	9-11	4-6
10	11-13	5-7
11	13-15	6-8
12	15-17	7-9
13	17-19	9-11
14	19-21	11-13
15		13-15
16		15-20
17		20-25